

მიქაელ მოდრეკილის ლიტურგიკული
მოღვაწეობიდან

FROM THE LITURGICAL ACTIVITY OF MICHAEL
MODREKILI

ლელა ხაჩიძე

Lela Khachidze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: მიქაელ მოდრეკილი ლიტურგიკა
კალენდარი კიმენი ჰიმნოგრაფია

Keywords: Michael Modrekili Liturgy Calendar Keimena
Hymnography

მიქაელ მოდრეკილი ჩვენი წარსულის ერთ-ერთი უდიდესი და, ამავე დროს, ნაკლებად შესწავლილი პიროვნებაა. ისაა შემდგენელი და ერთ-ერთი ავტორი უნიკალური კრებულის – „იადგარისა“ (978-988), რომელშიც შეკრიბა იმ დროისათვის ქართულენაზესებულ მთელი ჰიმნოგრაფიული რეპერტუარი – თარგმნილიც და ორიგინალურიც. ესაა „მეხური“ კრებული – შემკული იმდროინდელი სანოტო ნიშნებით – ნევშებით.

ამ კრებულში, სხვა ბერძენ და ქართველ ავტორებთან ერთად, დაცულია თავად მიქაელ მოდრეკილის 4 საგალობელი. მათ შორისაა ვრცელი ფორმის ჰიმნოგრაფიული კანონი – „წმიდა მამათა საგალობელი“, რომელიც ავტორის დიდ საღვთისმეტყველო განათლებას და პოეტურ ნიჭს მოწმობს. საგალობელი, ფაქტობრივად, შეუსწავლელია. მისმა კვლევამ ცხადყო მიქაელ მოდრეკილის მოღვაწეობის ახალი ასპექტი – მისი წვლილი უშუალოდ ლიტურგიკის სფეროში.

„წმიდა მამათა საგალობელში“ გვხვდება 425 ხსენება, მათ შორისაა ქართველი წმინდანებიც: წმ. ნინო, რომელიც საგანგებოდაა შექებული, შუშანიკ დედოფალი, აბო თბილელი. მოხსენიებული არიან ყრმა მარტვილები: ცხრა ძმა კოლაელი, დავით და ტირიჭანი დედასთან ერთად. ეს უკანასკნელი ხსენება ყურადღებას იმსახურებს იმ თვალსაზრისით, რომ დავითსა და ტირიჭანთან ერთად მოიხსენიება მათი დედაც. ეს ფაქტი შემდგომ კვლევას საჭიროებს.

საგალობელს ერთვის მიქაელ მოდრეკილის ანდერძი, რომელშიც ის ახდენს ამ ხსენებების კლასიფიკაციას. ანდერძის შესწავლამ ცხადყო, რომ ჰიმნოგრაფიის თვალსაჩინო ნიმუშთან ერთად, ფაქტობრივად, ჩვენ თვალწინაა „მიქაელ მოდრეკილის კალენდარი“. მასში, იერარქიის მიხედვით, მოიხსენიებიან მამამთავრები, წინასწარმეტყველები, მსაჯულები, მოციქულები და სხვანი. საყურადღებოა ის გარემოება, რომ ამ კალენდარში დასახელებულია 100 მოწამე. მათთან ერთად, დაცულია 92 ხსენება – „მამათა“ – 52 და „დედათა“ – 40. ჩნდება კითხვა – რა წყაროებს ეყრდნობოდა მიქაელ მოდრეკილი ამ შემთხვევაში?

როგორც ცნობილია, დაახლოებით ამავე პერიოდშია შედგენილი სხვა უნიკალური კრებული – „იოანე-ზოსიმეს კალენდარი“. ამ ორი ტექსტის შედარებამ გამოავლინა საერთო ხსენებები.

როგორც კვლევამ გვიჩვენა, მიქაელ მოდრეკილისთვის ერთ-ერთი ძირითადი წყაროა უძველესი – კიმენური ტექსტები. „კიმენტან“ საერთო აღმოჩნდა „მიქაელ მოდრეკილის კალენდრაში“ შესული ათეულობით ხსენება. „კიმენში“ ყველა შემთხვევაში დაცულია შესაბამისი ჰაგიოგრაფიული ტექსტები – „მარტვილობები“.

ძველ ქართულ „კალენდრებსა“ და კიმენურ ტექსტებში შემონახულია ბევრი ისეთი ხსენება, რომელთა აღდგენა დღეს მხოლოდ მათი საშუალებითაა შესაძლებელი.

ლიტერატურა:

ინგოროყვა, პ. (1913). ძველ-ქართული სასულიერო პოეზია, თბილისი

კიმენი, I, (1918). კ. კეკელიძის რედაქციით, თბილისი, „საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა“

კიმენი, II, (1946). კ. კეკელიძის რედაქციით, თბილისი, „საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა“

Garitte, G. (1958). Le calendrier palestinien-géorgien du Sinaiticus 34, Xe s. Bruxelles: Published by Société des Bollandistes.

Michael Modrekili is one of the greatest and at the same time, least studied figures of our past. He is the compiler and one of the authors of a unique collection – “Iadgari” (978-988), in which he gathered the entire hymnographic repertoire that existed at that time in the Georgian language – both translated and original. This is a “Mekhuri” collection which contains the ancient notation signs – neumes.

This collection, along with other Greek and Georgian authors, preserves 4 hymns composed by Michael Modrekili himself. Among them is an extensive hymnographic canon – “The Hymn of the Holy Fathers”, which testifies to the author’s great theological education and poetic talent. The study of the hymn revealed a new aspect of Michael Modrekil’s work – his contribution directly to the liturgical sphere.

In the “Hymn of the Holy Fathers” we come across 425 commemorations. Among them are Georgian saints too. The hymn is supplemented with Michael Modrekili’s colophon, in which he classifies these commemorations. The study of the colophon revealed that along with the remarkable example of the hymnography, we actually deal with “Michael Modrekili’s Calendar.”

As is known, around the same period another unique collection was compiled – “The Calendar of Ioane-Zosime”. A comparison of the two texts revealed common commemorations.

As research has shown, one of the main sources for Michael Modrekil is the ancient – Keimenic texts. Dozens of commemorations included in “Michael Modrekil’s Calendar” appeared common to “Keimena”. In all cases, the relevant hagiographic texts – “Martyrdoms” are preserved in “Keimena”.

The old Georgian “Calendars” and “Keimenon” texts preserve lots of such commemorations, the restoration of which today becomes possible only with their help.

References:

Ingoroyva P. (1913). Dzveli Qartuli sasuliero poezia. [Old Georgian Spiritual Poetry]. Tbilisi.

Kimeni (1918). [Keimena]. Edited by acad. K. Kekelidze. Tbilisi: press of the Russian Science Academy.

Kimeni (1946). [Keimena]. Edited by acad. K. Kekelidze. Tbilisi: press of the Georgian SSR Science Academy.

Garitte G. (1958). Le calendrier palestinogéorgien du Sinaiticus 34, Xe s. Bruxelles: Published by Société des Bollandistes.